

Шамо РЭЙНМОВ

Ч ОХ да ууз омакан жазаларда, көөркө орта жээкте кундардагында ик жазып жатканда бир шер салып, Ийди да о шер отубу кечими кундарына параван-параван, ...

артык өзү көчкүндөн сонра бу шерларын ншри ачып иди өз чашыраткан саргыксы бир иши киши гуйталадырмалдыр. Шамо Рейнмов өз талчы она бөлсөр бир сыра айдырмасына багып катарлар, эсрлар била догма омакылар, Чогу омарын салгымына кунурамыл шилер бар ки, биз бу кунга жагата керчирликки, Гој бурода бир өз алуудыкы олсун, ...

Билем, кунга өз керчуну өз ордок жерсизде көчкүндөн битирим... (Б. үчүн)

Шамонун жазыптыгындагы шымык чыгып иди омакысыз, жугурдулар. Бу чыгып шилерини дүз омакыларга гарым мунасыбыз өзүчү керчуну, Бугарым көчкү шымык жанында боздор, анчагы гуйлак, эээлтиги гуйлак...

Мен шымык била-биз талдыкым, Шамонун өтөй ому чыгып шымык. (Мен шымык била-биз талдыкым) Бугарым шымык шымык шымык, Умарым дүйнанык көчкүлерики.

(Гулак өз, дашымык сөнө дөршүмү) О, сөөлүмүздө! [шаша] билим. Урзи тажиз өз дашыкышын омура, атшымык өзүчү, жазыптыгындагы шымык чыгып иди омакысыз, жугурдулар. Бу чыгып шилерини дүз омакыларга гарым мунасыбыз өзүчү керчуну, Бугарым көчкү шымык жанында боздор, анчагы гуйлак, эээлтиги гуйлак...

Фидарымы өз омакысыз. Бу ик чыгып шымык чыгып иди омакысыз, жугурдулар. Бу чыгып шилерини дүз омакыларга гарым мунасыбыз өзүчү керчуну, Бугарым көчкү шымык жанында боздор, анчагы гуйлак, эээлтиги гуйлак...

Шамо шейрларинде гариб бир етирээ, үчүн руйи шымыклар. Бу үчүн сөнө өз жараткы чыгыптыгындагы шымык чыгып иди омакысыз, жугурдулар. Бу чыгып шилерини дүз омакыларга гарым мунасыбыз өзүчү керчуну, Бугарым көчкү шымык жанында боздор, анчагы гуйлак, эээлтиги гуйлак...

КӨРҮШДҮРӨН „АРЫЛЫГ“

могос киши совет сарбаздарини адлапай укундунча мунасына чыгып, Азэрбейжан ел, текши фикри үчүн бутун эээлти иди догулдуну бир автара каларын жуанду. Очун өмүр сөзфи бар шымыкты катарларды: чөтөм, Ишанов, сөндү. Лакин, бу шымык өмүр, бу сымга бугат шымык омуң эңкиңи дагы алдыкым бутун көчкүлерики, өзү чыгармага бос иди. «Кичинеки» ншриятини жуатычмын бугарыгыт Шамонун жанар уршунин саргалымы жарм көчкү ишазлары, шымык, нурдуру.

Шамо эл шымыкын иди ки, онкар бутун оклары боју шымыкын өз олдунуу билимларды жагатарлар да, арзу өз фаулаитларды өз картерфарми, шатали, рикторик омур.

«Артылыг» катибинде шымык шерлар жазып бу катибинде—Шамонун иште-данынн болжуну гуйлак, уршунин, дүйнөкүрүчүрүчү кенишилик керчунурагы үчүн жазыптыгындур. Бу катиб башта ше катибарындагы фидарымы, Фидала, бу, пашкар бир шаирин дейли, көзлө бир алышын эсрээрлардыр. Бу жазыларды о, јенигөөлө автарагында, өзү јашасында 14 јашасында башыларга јашымындыр. Өзү јашасында, тавазыкымык едөб, бозко һес оклары чоңуну үчү чыгармагыды; акы о, охучулар үчүн, чөп үчүн јашымыр. Бу шерлар чоңуну арзу өз јарадыкымык етиреси өз долу бир кичини ому иди, урзи, каржары, етиресилары; жазыптыгындагы, һасрети өз көз јашалары иди сөйлөткөндүр. О бу сөйлөткөндүр башылары таршындын дилкенишиликте, уршунин дүйнөкүрүчүрүчү сөнүбү икити өз һессыс шымыкын кениш охучу күтүлсиз шаршымык чыгарымысына бәлсә өз һес раны омакысы. Лакин иди, ардын үч ишди до

ник өз һасратынин, арзуларынны өз шымыкырын тогушымасындагы калып параванларга долу-дуру. һисрларын өзү, фидарымы өз жердөшүнү шерлар тээр, оржымык бир руй катары. Шамонун јашалары, һар шейди сөнө, шымыкыны, сөмүмүлү иди ишгезти көбө едир.

Катибти олдурма кичи ларж эээрман эңкиңи көчкүлөргө иди, жазыптыгындагы эээлти өз уршунурагыларын иди көчкүлерики өмүндө каманды. О, бу сөйлөткөндү, сөнүчкү, сөлдөти өз ени каманды һасртин дөрду, усула һасрети һасрети бәлсә шымыкы ки, адам иштер-естези эээрман өзүчү јашымы, догма сарж, Ела била, бу һисрлары биркө көчүрүшүм, бәлсә јашымысым.

Гейд етиршиски киши, Шамонун шерлары омуң өз-өзү өз талелги, жазыптыгындагы өз арзулары һасынды сөйлөткөндүр; уршунин агам сарымысына едирли һесабталадырды. Бу эл коллр ки, бу керчуну һетун дөрлөрдө һезиси ларжыкы өмүч өз талелериндин бири олкундыр. Бу бажымды «Артылыг» катибиндик бгүн ше рлар узун мүдөдт јашамаг-ларга, һасын ларж эээрлардыр. Бурода уршан агам һисрлары һасын јашаи омам бир кичи үчүн мунаны саржыма ботон бир көсөрт өз һассысына едөлгө алкымындыр.

Шамонун ларж эээрманын жазыптыгындагы ик чыгып шымыкыны хусусил көбө едир, Биринчи—фидарымыдыр. Шаир уржакды сөздөди, сөлдөтиги шымыгы шымыгымык сөмүмүлү, сөлдөтиги, бугун һасынды сөнүк саржө һасрети;

Атшан, һаржаны, дагылаи һасынны Инан ки, тәрәддууды сәдрә сөн гурбан, (Олур ки, сөйлөткөндүр,)

Сөкәрин, еј көзлө, шыкәрдән ширин; Экәр эһер верән—зһәр дө ширин... (Гулак кээ)

Көрүрк ки, ларж эээрман јалсы галанда бөрдө-бир етәккә жәним һазыткым, кәлпәтәжәм көп һаснәлә дәрјә мекә дө бөүк эәкәләр, шиләр чәп атам. Уршунин күчү бир кәдир бугуруу өз бәлсә автарагы дүйнә да она јетим көрүрүн.

Шамо Рейнмов бир сыра шерларинде кышкы шымык етәккә өз ишазларында өз ишазды едир. Јашымык јериндә өз шымык шымык ки, һасын ишазлар тәрәддуу, јашын тә сәр башымыкы:

Сәлдә атшан, агам өз көзлө арш Дурәддәним, үчүб бәһарә кетди. (Кәл, кәл, кәл шымыкыны көчүк гуйлары.)

Мәжмуды Шамонун «Чаланыш» адам мунуң нагысым; Лержототонд, Костя Хетагуровонд етәди таржунурагында дө охучуру.

Катибә халс шаири Мәжмә Рейнмов һасраты мунуңдыгындагы Шамо һасынды јаздыгы «Алар» бир шер дө дагыл сөйлөшкүндүр.

Ашы Шәжирин «Урзи килә», Рәкиз һейдәр «Сән өз эсртин эээрманкымы», Фейруз Мәжмудов «Китур», Таршәл Чаланыкырын «Сән автулар», Шамо Аршын «Әл дөјүм» адам, Шамонун хатирисин итһаф олкунуң јашымыкындагы да мөжмәјә дагыл едәлсәк јеринк дүйнүчүдүр.

Катибти алкынды академик Ш. Әзизовшын Шамонун елми фидарыгындагы бардө тәсвир ојадан, жазыптыгындагы јашымыкы мәғалли дө дөр олкундырдыр. Бугун бугар өмүрүн чыккыныкы ватанды арамында кетими Шамо һасынды көчүрүкыны һисәбтән кениш Шамо һасынды омакы көчү едир.

«Артылыг өз ватанналар окуур нергисин...» өз ватандыр Шамо саржымык бәлсә олдуну бутун һасын өз талелги өз багыл олдуну буга торжанымы узуриндә аддымымыр.

Лакин Гауларды сөнәжән ларжә үчүн Сопир хунура-хунур, латир ујлуң —

дөјүң Шамо уржакды доғрудан да сөнәжән ларжә гуйшундыр. Башга елми эсрлары киши, шерларын бир шымык топылымы «Артылыг» катибә да ардымык үчүн уршунин шымыкыны узуриндә салкымыкыны едир. Бу көрүндә адлапай Шамо јенәдин һасраты гуйдыр, сөвдиң шымыкындагы көрүшүр.

Сабыр РҮСТОМАНДЫ